

שמרית גיגי	ענת סער	חגי ח. שבתאי
יואב אינגבר	לירון רז	אריה שפירא
משה עוזיאל	אוסנת קולודני-חיים	דן גינר
דר' נדב דגן	ענבל זוסמן	גלי פלד
סמדר גל	כרמל מיכאלי	אלון וילנר
לירז גונן-אללוף	יוני אייזן	אופיר לוי
		שרית ויור

חגי שבתאי, שפירא | עורכי דין

בית תנועת המושבים רחוב לאונרדו דה וינצ'י 19 תל אביב 6473318
ט | 03-5259050 | פ | 03-5259051 | www.hs-law.org | info@hs-law.org

19.01.2022

חוזר 1/22 (אגודות שיתופיות): תביעות אישיות נגד נושאי משרה באגודה שיתופית

יו"ר ועד המושב, חבר מזכירות הקיבוץ, מנכ"ל אגודת אשראי, מנהלת עסקית, מנהל קהילה בקיבוץ, ומנהלת באגו"ח המחזיקה נדל"ן מניב הם, כולם, נושאי משרה באגודה שיתופית. ככלל, נושא משרה שאינו מבצע את תפקידו כראוי אחראי לנזקים שנגרמו עקב תפקודו הלקוי ועלול למצוא את עצמו עומד בפני תביעה אישית שתוגש נגדו.

תביעה אישית נגד נושא משרה עשויה להסתיים בסכומי כסף גבוהים, לעתים גבוהים מאוד, שיידרש נושא משרה לשלם מכיסו לאגודה השיתופית או לגורם אחר. הסיכון לתביעה אישית מתפרס על קשת רחבה של עניינים בפעילותם של נושאי משרה. תביעה אישית נגד נושא משרה עשויה לנבוע מניהול העניינים הפנימיים של האגודה, למשל: חלוקת תקציבים, נכסים ומשאבים אחרים בין החברים באגודה, או מעריכת עסקאות עם גורמים חיצוניים.

לשם המחשה, לא אחת חותמים נושאי משרה, בשם אגודה שיתופית, על עסקאות מקרקעין בסכומים גבוהים עם יזמים מנוסים ועתירי ממון השוכרים לעצמם את שירותיהם של טובי המומחים בתחום. במקרים כאלה, מצופה מנושא משרה ללמוד לעומק את כל היבטי העסקה ולהיעזר ביועצים מקצועיים מתאימים, לדוגמה: שמאי מקרקעין או יועץ נדל"ן "כריש". חוסר זהירות מצדו של נושא המשרה עלול לגרום לאגודה ולחבריה נזקים כספיים כבדים, בגובה מיליוני שקלים, ולהביא לתביעה אישית נגד נושא המשרה.

בשנים האחרונות דנו בתי המשפט בקצב הולך וגובר באחריותם של נושאי משרה ובהטלת חיובים אישיים עליהם. בדומה לפסקי דין בנושא אחריות אישית של נושאי משרה בחברות, נקבעו בפסיקה כללים ועקרונות לגבי האחריות האישית של נושא משרה באגודה שיתופית.

אם כן, מה הכי חשוב לדעת בנושא?

קודם כל, **האחריות של נושאי משרה באגודה שיתופית היא עניין רציני, והסיכון לתביעה אישית הוא ממשי. בית המשפט העליון הבהיר בהקשר דומה כי נושאי משרה הפועלים בתום לב ומכוונות טובות אינם חסינים מתביעות.** גם נושא משרה הפועל ללא כל תמורה, למען מטרה נעלה, מתוך תחושת שליחות, ואפילו בגיל מבוגר ולאחר שנות פעילות רבות, עלול לשלם מכיסו סכומים גבוהים של כסף, אם אין הוא פועל כמצופה מנושא

משרה סביר. תביעות אישיות אכן הוגשו. התביעות לא הוגשו רק נגד נושאי משרה באגודות שיתופיות שפעילותן היא עסקית או כלכלית בעיקרה, אלא גם נגד נושאי משרה באגודות עם מרכיב קהילתי כדוגמת קיבוצים ומושבים.

עם זאת, לנושא משרה באגודה שיתופית יש כמה דרכים למזער את הסיכון ולהימנע מחיוב כספי. הדרך העיקרית והטובה ביותר היא, כמובן, למלא את התפקיד באופן סביר, כלומר: בזהירות הראויה. ברור, למשל, שעל נושא משרה באגודה שיתופית להימנע מניגוד עניינים וכן לפעול בתום לב ובמסגרת החוק לטובת האגודה. אך אין די בכך. גם נושא משרה שפעל ללא כל חשש למשוא פנים ומתוך כוונות טובות, עלול להיחשב לרשלן ולכן להימצא חייב בתביעה אישית שתוגש נגדו. **כדי לפעול כמצופה מנושא משרה סביר יש לעמוד ברף מקצועי מסוים.**

איך יודעים מהו הרף המקצועי הנדרש? זוהי שאלה מורכבת, ובכל מקרה של ספק מומלץ לפנות לייעוץ משפטי. בעניין זה פיתחו בתי המשפט כמה כללים ועקרונות, לדוגמה: עקרון אי-ההתערבות בפורומים של אגודות שיתופיות וכלל שיקול הדעת העסקי. באופן כללי, הרעיון המשותף לפסקי הדין הוא החובה לקבל החלטה מיוזמת ומושכלת. בדרך כלל, נושא משרה שקיבל החלטה מיוזמת ייחשב למי שפעל באופן זהיר, ולכן לא יהיה אחראי לנזקים שנגרמו כתוצאה מהחלטתו גם אם שגה, אפילו שגיאה חמורה. החלטה מיוזמת היא החלטה שהתקבלה על סמך שקילתו של המידע המלא. על כן, נושא משרה נדרש להיות בקיא בחומר; לעתים, אין די בחומר שהוגש וצריך לערוך בירורים או לבקש מידע נוסף; לעתים, נדרש ייעוץ מקצועי של יועץ משפטי, רואה חשבון, יועץ מס, שמאי מקרקעין וכדומה. **מומלץ לנושאי משרה באגודה שיתופית לשאול שאלות, לערוך בירורים ולקבל החלטה רק לאחר שקיבלו את כל המידע הנדרש והבינו היטב את ההחלטה ואת משמעותה.**

נוסף על כך, חשוב לדעת כי קיימים מספר מנגנונים נוספים שעשויים לצמצם את החשיפה הכספית של נושאי המשרה ולהגן עליהם במקרים מסוימים, אפילו אם לא ביצעו את תפקידם כמצופה ואף הוטל עליהם חיוב כספי על ידי בית המשפט. שני מנגנונים מרכזיים הם:

- א. ביטוח נושאי משרה – מומלץ להיעזר ביועץ ביטוחי;
- ב. הוראות שיפוי ופיצוי בתקנון האגודה – מומלץ להיעזר ביועץ המשפטי.

לסיכום, כל נושא משרה באגודה שיתופית – אפילו אם הוא פועל ללא שכר או מתוך כוונות טובות – חשוף במקרה של רשלנות לסיכון ממשי של תביעות אישיות ושל תשלום סכומי כסף גבוהים מכיסו. לפיכך, יש חשיבות רבה לפעולה מושכלת ולקבלת ייעוץ משפטי ומקצועי כדי למלא את התפקיד כראוי ולמזער את הסיכון.

* ד"ר נדב דגן הוא עורך-דין במשרד, מומחה למשפט ציבורי, המלווה את לקוחות המשרד בתחום האגודות השיתופיות והמשפט המנהלי.

** האמור בחוזר זה אינו בגדר חוות דעת או ייעוץ משפטי מכל סוג שהוא, אלא מידע כללי בלבד.